

МЕСТО СРБИЈЕ У ИНТЕГРАЦИОНИМ ПРОЦЕСИМА У ЕВРОПИ

Ружица Мрдаковић-Цветковић¹, М. Миленковић², Claudiu Cicea³

Абстракт: Србија има централно место у региону југоисточне Европе и захваљујући томе предиспозиције да свој економски развој базира на разним видовима сарадње са земљама у окружењу. Географски положај омогућава развој инфраструктуре, пре свега саобраћајне, сарадњу у области туризма и пољопривреде и пограничну сарадњу са земљама у окружењу. Пријемом суседних земаља у Европску унију наша земља ће се наћи у окружењу Европске уније, а један од приоритетних циљева економске политике је придруживање овој најзначајнијој европској интеграцији.

Кључне речи: економске везе, спољнотрговинска размена, интеграција, дезинтеграција, међународни споразуми

1. Увод

Уситњавање економског подручја, смањивање тржишта и дезинтеграција на простору бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије има негативне импликације на стање у привреди ових земаља. Сарадња у региону се ипак обнавља, а за успостављање сарадње неопходно је пре свега да постоји економски интерес, али је неопходно и да се у оквиру привредног система изгради институционални оквир за разне видове економске сарадње. Упркос идеји о регионалној интеграцији у југоисточној Европи процес дезинтеграције је на овим подручјима однео још једну победу кроз одвајање Црне Горе из Државне заједнице Србија и Црна Гора.

Србија и друге земље бивше југословенске републике далеко су испод нивоа привредног развоја који су имале пре дезинтеграције. Многи

---

¹ Мр Ружица Мрдаковић Цветковић, Институт економских наука, Београд.

² Проф. др Милинко Миленковић, Пољопривредни факултет, Лешак.

³ Prof. dr Claudiu Cicea, Faculty of Management, Academy of Economic Studies.

показатељи и друштвени бруто производ по становнику и степен спољне задужености и животни стандард становништва су на забрињавајуће ниском нивоу. Ове земље су упућене једне на друге јер су део некада јединственог тржишта робе и тржишта фактора производње. Између бивших југословенских република обавља се трговинска размена, а најзначајнији спољнотрговински партнери Србије су управо земље централне и источне Европе.

Закључивање Споразума о средњеевропској зони и слободној трговини, у Букурешту 19. децембра 2006. године, представља напредак у регионалној сарадњи на просторима Балкана. Потписивањем овог споразума земље потписнице: Србија, Црна Гора, Румунија, Бугарска, Хрватска, Молдавија, Македонија, Албанија и UNMIK у име Косова и Метохије; су прихватиле део законодавства Европске уније, чак и пре прикључења Унији. Циљ СЕФТА споразума је да олакша трговину и инвестиције у региону. Производи са територије СЕФТ-е третирају се као национални производ. Споразум ступа на снагу након ратификације, после чега ће, највероватније средином идуће године, заменити досадашњи компликовани систем од 31 билатералног споразума, којим је до сада била делимично уређена област трговине, царина и инвестиција у региону.

1. Економски интерес за сарадњу у региону

Ако посматрамо спољнотрговинску сарадњу Србије по економским зонама, у периоду од 1997. до 2005. године, видимо да у структури српског извоза и увоза значајно место заузимају земље централне и источне Европе. Из платног биланса Србије уочава се да су земље са којима Србија има највећу робну размену, после Русије, управо земље из региона и бивше југословенске републике.

Одвајањем Црне Горе из Државне заједнице Србија и Црна Гора, раздвојиле су се све бивше југословенске републике и заокружен је процес распада Југославије. Између две новонастале државе закључен је Споразумом о регулисању чланства у међународним финансијским организацијама и разграничењу финансијских права и обавеза. Србија је наставила континуитет чланства у међународним финансијским организацијама и ове организације су признале континуитет Србије са Државном заједницом Србија и Црна Гора. Србија је уједно наследила и постојеће чланске улоге и сва права и обавезе које проистичу из чланства и регулисано је да ће наставити да отплаћује финансијске обавезе по основу чланства. Подела неалоцираних финансијских обавеза, као што су девизна средства на рачунима у иностранству, злато, акције и дивиденде код Банке за

међународне обрачунае (БИС), извршена је у сразмери 94,12% за Србију и 5,88% за Црну Гору. По истом кључу подељени су и дугови за кредите и зајмове који нису лоцирани према територијалном принципу.

Иако је овим издвајањем изгледа окончан дезинтеграциони процес на подручју Балкана, економски интерес за сарадњу новоформираних држава постоји и представља мост за нове интеграције у југоисточној Европи.

У табели је дат преглед извоза и увоза по групама земаља из кога се види да је учешће извоза Србије у земље Европске уније и извоза у земље Централне и источне Европе у укупном српском извозу на приближно истом нивоу и креће се око 40%. На остале спољнотрговинске партнере отпада свега двадесетак процената.

Табела 1. Извоз Републике Србије по економским зонама

Година	ЕУ		Земље централне и источне Европе		Заједница независних држава у мил \$	Остале земље у мил \$	Укупно у мил \$
	у мил \$	%	у мил \$	%			
1997	997	39,4	969	38,3	210	355	2.531
1998	1.070	39,3	1.060	38,9	186	407	2.723
1999	532	38,9	606	44,3	93	138	1.369
2000	634	40,7	606	38,9	110	208	1.558
2001	799	46,4	641	37,2	117	164	1.721
2002	906	43,7	873	42,1	133	163	2.075
2003	1.097	39,8	1.212	44	185	262	2.756
2004	1.815	46,8	1.586	40,9	215	263	3.879
2005	2.411	49,2	1.861	38	324	302	4.898

Подаци о увозу Републике Србије указују на чињеницу да наша земља увози највише из земаља чланица Европске уније и управо у спољнотрговинској размени са овим подручјем је најмања покривеност увоза извозом. Нарочито је уочљиво повећање увоза са тржишта ЕУ у 2004. години. Разлози су двојаке природе. Због конвертибилности националне валуте олакшана су плаћања према иностранству па се то одражава на повећање увоза. Мора се признати да смо пробирљиви потрошачи па се одлучујемо да увозимо најквалитетније производе, а то су баш производи са тржишта Европске уније. У структури увоза по секторима СМТК највише се увозе машине, апарати и транспортни уређаји, затим минерална горива и мазива, па потрошна роба. Увоз машина повољно утиче на повећање производне

активности у привреди Србије, али у овој ставци обухваћен је и увоз аутомобила, који сигурно неће имати позитивне ефекте на стање у привреди и платном билансу земље. Други разлог повећања учешћа увоза ове групе земаља у укупном увозу је методолошке природе, јер су од јануара 2004. године, по класификацији ЕУ, укључене земље које су маја 2004. постале чланице ЕУ. Исти методолошки приступ примењен је и када је извоз у питању.

Табела 2. Увоз Републике Србије по економским зонама

Година	ЕУ		Земље централне и источне Европе		Заједница независних држава у мил \$	Остале земље у мил \$	Укупно у мил \$
	у мил \$	%	у мил \$	%			
1997	1.862	41,4	1.176	26,1	521	944	4.503
1998	1.920	42,9	1.010	22,6	594	951	4.475
1999	1.193	41,4	798	27,7	317	573	2.881
2000	1.306	39,2	1.034	31,1	400	590	3.330
2001	1.671	39,2	1.093	25,7	767	730	4.261
2002	2.389	42,6	1.295	23,1	902	1.028	5.614
2003	3.219	43,1	1.566	20,9	1.244	1.448	7.477
2004	5.836	53,4	1.209	11,1	1.816	2.073	10.935
2005	5.242	49,4	1.354	12,8	2.149	1.872	10.617

Извор: Статистички билтен Народне банке Србије

Анализа указује да се узрок негативних тенденција у платном билансу и велике платнобилансне неравнотеже Србије налази управо у проблемима спољнотрговинске размене са земљама које су чланице Европске уније. Да би Србија повећала извоз на ово тржиште неопходно је да се квалитет извозних производа прилагоди строгим захтевима и стандардима Европске уније. Испуњење ових услова је корак напред ка придруживању Европској унији, које представља стратешки циљ наше економске политике. До испуњења ових циљева Србија је упућена на сарадњу са земљама из окружења и бившим југословенским републикама. Интеграциони процес у региону југоисточне Европе представља први корак ка интегрисању у Европу.

2. Системски оквир за развој економске сарадње у региону

Да би робна размена и други видови економске сарадње могли да се одвијају неопходно је да се донесу међународни правни акти, односно споразуми између држава у региону, којима је ова област сарадње уређена. Закључују се споразуми о слободној трговини, о узајамном подстицању и заштити инвестиција, о избегавању двоструког опорезивања и о узајамној помоћи у царинским питањима.

Споразуми о слободној трговини значе да ће земље активно учествовати у процесу привредног удруживања у Европи према начелима тржишног привређивања и да ће постепено укидати препреке у међусобној трговини у складу са одредбама Општег споразума о царинама и трговини 1994. (ГАТТ 1994) и Споразума о оснивању светске трговинске организације (СТО). Овим споразумима регулишу се многа питања значајна за развој економске сарадње као на пример: основна царина, постепене олакшице, статус најповлашћеније нације, таксе са једнаким дејством, количинска ограничења увоза и извоза, олакшице у трговању пољопривредним производима.

Савезна Републике Југославија, односно касније Државна заједница Србија и Црна Гора закључила је са суседним земљама споразуме о слободној трговини. На пример са Хрватском, Бугарском, Румунијом, Албанијом споразуми о слободној трговини ратификовани су у 2004, а са Републиком Српском у 2006. години је закључен споразум о посебним економским односима.

Споразуми о избегавању двоструког опорезивања имовине, дохотка од непокретне имовине и капиталног добитка закључују се у циљу елиминисања дестимулативног утицаја двоструког опорезивања на обављање међународне економске делатности. Савезна Република Југославија, односно Државна заједница Србија и Црна Гора закључила је споразуме о избегавању двоструког опорезивања са Босном и Херцеговином 2004. године, са Бугарском 2001., Мађарском 1998., Македонијом 1998, Румунијом 1998., Словенијом 2004., Хрватском 2004.

Привредни, трговински, порески, друштвени, културни, индустријски интереси држава у региону намећу и потребу закључивања споразума о узајамној помоћи у царинским питањима. Србија је такав споразум закључила на пример са Хрватском децембра 2005. године (ратификован априла 2006. године) у циљу тачног обрачуна царинских дажбина и других накнада које се наплаћују при увозу и извозу.

3. Закључак

Економска сарадња Србије са земљама у окружењу изузетно је важна за нашу привреду. Земље у региону упућене су на међусобну робну размену и друге облике економске сарадње, јер су некада биле део јединственог привредног система Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. После одвајања бивших југословенских република нове државе обнављају сарадњу. Ова група земаља је важно тржиште за српски извоз, али и подручје за снабдевање наше привреде.

Систем међународних споразума, којим се регулишу питања слободне трговине, подстицања заједничких улагања, избегавања двоструког опорезивања и царинске сарадње треба да обезбеди да се сарадња неометано одвија. Структура, динамика и развој економске сарадње намећу потребу дефинисања институционалних оквира сарадње. С друге стране институционални оквир доприноси развоју међународне трговине и других облика економске сарадње.

Литература

1. *Статистички билте Народне банке Србије, 2006, Београд: Народна банка Србије*
2. <http://www.nbs.yu>.
3. <http://www.worldbank.org>,
4. Арсић Миодраг, Избегавање двоструког опорезивања имовине, дохотка од непокретне имовине и капиталног добитка, Рачуноводствена пракса, бр. 21/2004,
5. *Закон о потврђивању Споразума о питањима сукцесије*, Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 6/2002.
6. *Закон о ратификацији споразума између Републике Србије и Републике Црне Горе о регулисању чланства у међународним финансијским организацијама и разграничењу финансијских права и обавеза*, Службени гласник Републике Србије, бр. 64/2006.
7. *Закони о ратификацији Споразума о слободној трговини са Хрватском бугарском, Румунијом, Албанијом*, Службени лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 6/2004, 7/2004, 8/2004 и 11/2004,
8. *Закони о ратификацији Споразума о узајамном подстицању и заштити улагања између СЦГ и Републике Словеније*, Службени лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 6/2004,

9. *Закони о ратификацији Споразума о избегавању двоструког опорезивања имовине, дохотка од непокретне имовине и капиталног добитка између СРЈ, односно СЦГ и Републике Словеније, Хрватске, Румуније, БиХ, Мађарске, Македоније, Службени листови СРЈ - Међународни уговори,*
10. Гавриловић-Јовановић Предраг, *Међународно пословно финансирање*, Економски факултет Београд, Београд 2006
11. *Спољна задуженост СЦГ Стање, перспективе, политика*, Економски анали, тематски број, мај 2004, Економски факултет Београд, Београд 2004.
12. Ковачевић Миладин, Стаменковић Стојан, Савин Давор, "Привредни развој куда даље", *Економски анали*, бр. 160, Економски факултет, Београд 2003.

UDC: 316.4.63(497.11)(4)

SERBIAN PLACE IN EUROPEAN INTEGRATION

Ružica Mrdaković-Cvetković¹, M.A.,
Milinko Milenković², Ph.D., Claudiu Cicea³, Ph.D.

¹ Institute of Economic Sciences

² Faculty of Agriculture, Lešak

³ Faculty of Management, Academy of Economic Studies

Abstract

Having a central position in the Eastern European region, Serbia has a high potential to base its economic development on various forms of cooperation with surrounding countries. Its geographic location enables Serbia to develop infrastructure, especially traffic infrastructure, cooperation in fields of tourism and agriculture, as well as frontier collaboration. When the neighboring countries join the European Union, our country will find its self in the European Union surrounding. Serbia's accession to the most significant European integration certainly is one of the major goals of economic politics.

Keywords: economic relations, external trade, integration, disintegration, international conventions,

Author's Address:

Mr Ružica Mrdaković-Cvetković
Institut ekonomskih nauka
Zmaj Jovina 12
Beograd
Srbija
Telefoni: 3670294, 2449653, 0638859920